

Справа „Малісєвіч-Гасьор проти Польщі”
(„Malisiewicz-Gasior v. Poland”)

У рішенні, ухваленому 6 квітня 2006 року у справі “*Малісєвіч-Гасьор проти Польщі*”, Суд постановив, що

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявниці 5000 євро як компенсацію моральної шкоди.

Обставини справи

Заявниця Ізабела Малісєвіч-Гасьор є громадянкою Польщі, народилась 1950 року, мешкає у м. Лодзі (Польща). Вона за фахом є хореографом. П. Малісєвіч-Гасьор балотувалася кандидатом на парламентських виборах 1993 року.

У червні 1992 року п. Анджей Керн, заступник спікера Сейму звернувся до прокуратури про порушення кримінальної справи щодо заявниці. Він звинувачував п. Малісєвіч-Гасьор у тому, що вона нібито викрала його сімнадцятирічну дочку М.К. Натомість заявниця стверджувала, що М.К. сама утекла від батька зі своїм другом, з котрим вона зустрічалася тривалий час і врешті одружилася. Цей молодий чоловік був сином п. Малісєвіч-Гасьор. За словами заявниці, регіональний прокурор, який був близьким приятелем п. Керна, наказав своєму заступнику порушити кримінальну справу щодо неї. Також він дав санкцію на проведення обшуку у квартирі п. Малісєвіч-Гасьор через підозру зберігання у її помешканні наркотиків і для з’ясування місця перебування М.К. До того ж було санкціоновано прослуховування телефонних розмов заявниці.

11 червня 1992 року о 4 год. ранку працівники поліції здійснили обшук у квартирі заявниці. Однак вони не знайшли ані наркотиків, ані дочки п. Керна.

29 червня 1992 заявницю було обвинувачено у викраденні людини та взято під варто. Згодом її помістили у психіатричне відділення місцевої лікарні.

2 липня 1992 року її звільнили.

Інформація про те, що заявниця причетна до викрадення дочки п. Керна, набула широкого розголосу в пресі.

Тоді заявниця звернулася з клопотанням про те, щоб її справу було передано до провадження іншого прокурора, котрий не належав до регіональної прокуратури м. Лодзя.

16 вересня 1992 року новий прокурор закрив провадження у справі, встановивши, що звинувачення заявниці у викраденні були безпідставними.

У 1993 році п. Малісєвіч-Гасьор вирішила балотуватися на виборах до парламенту. Ведучи свою передвиборчу кампанію, вона написала дві статті, які були опубліковані у щотижневій газеті “Ангора” у серпні та вересні 1993 року. У цих статтях заявниця звинувачувала п. Керна у зловживанні владою. Вона стверджувала, що за його “ідейним керівництвом” було здійснено її арешт та поміщення до палати психіатричного відділення, проведено обшук її помешкання на предмет знаходження у ньому наркотиків та санкціоновано прослуховування її телефонних розмов. Також п. Малісєвіч-Гасьор висловила свої міркування стосовно роботи Сенату (верхньої палати парламенту Польщі) взагалі. Окрім того, усні промови заявниці транслювалися місцевими радіостанціями та телеканалами.

27 вересня 1993 року п. Керн звернувся до суду зі справою приватного звинувачення проти заявниці. У своїй заяві він звинуватив п. Малісєвіч-Гасьор у вчиненні клевети щодо нього на порушення відповідних приписів Кримінального кодексу Польщі.

19 березня 1996 року суд, який розглянув цю справу, визнав заявницю винною у клеветі, зазначивши, що її заяви були неправдивими і свідчили про те, що вона діяла радше у своїх приватних інтересах, аніж задля загальної справи. П. Малісєвіч-Гасьор було засуджено до 1 року і 6 місяців позбавлення волі з відтермінуванням виконання вироку. За підсумками розгляду апеляційної скарги вирок в частині призначеного покарання було пом’якшено (заявницю було засуджено до 1 року позбавлення волі з відтермінуванням виконання покарання). Втім, у своїй ухвалі Апеляційний суд зауважив, що заявниця мала підстави вважати, що органи прокуратури, порушивши щодо неї справу про викрадення, повелися надміру жорстко. Заявницю було також зобов’язано оплатити публікацію вироку суду у певній загальнонаціональній газеті, а також забезпечити оприлюднення свого вибачення у газеті “Ангора”. Крім того, заявниця повинна була відшкодувати позивачу 480 злотих за судові витрати та сплатити 90 злотих штрафу.

П. Малісєвіч-Гасьор звернулася за захистом своїх прав до омбудсмена. У його висновку вказувалося, що органи прокуратури порушили закон, розпочавши

провадження у справі заявниці. Також відзначалося те, що національні суди не врахували низку важливих доказів, вирішуючи справу про наклеп щодо заявниці.

Заявниця не опублікувала вибачення перед п. Керном у газеті, що означало часткове невиконання вироку. Попри це, суд не ухвалив рішення про виконання покарання в частині позбавлення волі, як це звичайно передбачається у таких випадках.

Зміст рішення Суду

Заявниця оскаржувала своє засудження за дифамацію, посилаючись на порушення ст. 10 Конвенції.

Суд передусім зауважив, що коментарі заявниці стосовно п. Керна були викладені у двох її статтях, написаних під час виборчої кампанії на виборах до парламенту. До того ж, у статтях заявниця висловлювала свої політичні переконання та ідеї стосовно роботи Сенату взагалі.

Суд також відзначив, що коментарі заявниці були обумовлені тими подіями, які вона пережила, зокрема тим фактом, що п. Керн особисто ініціював порушення щодо заявниці кримінальної справи про викрадення та інші подальші обставини.

Суд зауважив, що апеляційний суд у своїй ухвалі звернув увагу на те, що заявниця могла внутрішньо почуватися так, ніби органи прокуратури повелися з нею надто суворо, розслідуючи справу про викрадення. Особливо Суд відзначив той факт, що омбудсмен у своєму висновку встановив, що працівники прокуратури порушили закон. Коли цю кримінальну справу було передано новому прокуророві, то він вирішив її закрити за відсутністю у діях заявниці ознак складу злочину.

Отож, Суд дійшов висновку, що твердження п. Малісевич-Гасьор про зловживання певних осіб своїми повноваженнями не були якимсь безпричинним нападом. Натомість вони були внеском у політичні дебати. Навіть якщо вважати окремі заяви надто різкими, то слід мати на увазі, що вони були зроблені стосовно добре відомого політика. Як Суд не раз відзначав, межі критики політика є значно ширшими, аніж зауваження щодо приватної особи.

Суд нагадав, що для обмеження політичного діалогу вимагаються надто серйозні підстави. Він також зауважив, що утиски політичних висловлювань у індивідуальній справі неминуче позначатимуться на повазі до свободи вираження у державі загалом.

Суд не погодився з оцінкою внутрішніх судів стовно того, що заявниця діяла радше у власних інтересах, аніж для загальної справи. На думку Суду, питання, які

висвітлювала п. Малісевич-Гасьор у своїх статтях, були предметом загального інтересу. Суд нагадав, що право балотуватися кандидатом на виборах має неабияке значення у конвенційній системі. Адже це право є одним з найважливіших факторів, які обумовлюють встановлення й збереження ефективної та виваженої демократії, керованої принципом верховенства права.

Суд зауважив, що національні суди залишили поза увагою той факт, що п. Керн був політиком, а отже, повинен був проявити більше толерантості стосовно критики щодо себе. Відтак Суд дійшов висновку, що внутрішні органи не спромоглися належним чином оцінити неабияку значимість вільних політичних дебатів у демократичному суспільстві, особливо у контексті вільних виборів.

Зрештою Суд вказав, що дифамація політика, вчинена у ході запеклих політичних дебатів, не є підставою для застосування покарання, пов'язаного із позбавленням волі. Засудження заявниці за виголошення у пресі і на радіо тверджень про зловживання владою одним з найбільш потужних політиків вочевидь мало породити “відлякуючий ефект” для свободи публічного виявлення поглядів у країні загалом.

Отож, Суд дійшов висновку, що між застосованою до заявниці санкцією та цілями, які при цьому ставилися, не існувало розумної пропорційності. Таким чином, органи влади не спромоглися встановити справедливий баланс між відповідними інтересами. Суд визнав, що втручання держави у здійснення заявницею свободи вираження поглядів не було “необхідним у демократичному суспільстві”. Тому він постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.